

дошкільному віці доречно максимальні зусилля докладати для повноцінного розвитку мовлення дитини.

Література:

1. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика. Хрестоматія: навч. посібник для студентів вищих педагог. навч. закладів. К.: Видавничий Дім «Слово», 2005. 720 с.
2. Ватаманюк Г. П. Український дитячий фольклор як засіб мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку // Збірник наукових праць молодих вчених. Кам'янець-Подільський, 2016. № 7. С. 99–100.
3. Комарівська Н. Літературна освіта дітей дошкільного та молодшого шкільного віку в контексті естетичного виховання // Н. Комарівська, І. Лапшина, Н. Франчук // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія. 2020. №61. С.83-88.
4. Лановик М. Б. Українська усна народна творчість / М. Б. Лановик, З. Б. Лановик. К.: Знання-Прес, 2003. 156с.

Ниник Катерина

м. Вінниця

(Наук. керівн. – д. філол. наук, проф. Іваницька Н.Л.)

ПОНЯТТЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Анотація

У статті ставиться завдання вивчити і проаналізувати психолого-педагогічну і науково-методичну літературу з даної проблеми, визначити сутність творчих здібностей, обґрунтувати педагогічні умови для формування творчих здібностей в процесі навчання та вивчити особливості розвитку творчих здібностей в учнів.

Ключові слова: творчість, творчі здібності, особистість, виховання, підлітковий вік, спілкування.

Аннотация

Автор формулирует заданием статьи изучить и проанализировать психолого-педагогическую и научно-методическую литературу по данной проблеме, определить сущность творческих способностей, обосновать педагогические условия для формирования творческих способностей в процессе обучения и исследовать особенности развития творческих способностей у учащихся.

Ключевые слова: творчество, творческие способности, личность, воспитание, подростковый период, общение.

Abstract

The article aims to study and analyze the psychological-pedagogical and scientific-methodical literature on this problem, to determine the essence of creative abilities, to justify pedagogical conditions for the formation of creative abilities in the learning process and to study the peculiarities of the development of creative abilities in students.

Key words: creativity, creativity, personality, education, adolescence, communication.

*Діти повинні жити у світі краси, гри, казки,
музики, малюнка, фантазії, творчості.*

(В. Сухомлинський)

Творчість – це розумова й практична діяльність, результатом якої є створення оригінальних, неповторних цінностей, виявлення нових фактів, властивостей, закономірностей, а також методів дослідження і перетворення матеріального світу або духовної культури. Якщо ж продукт творчості новий лише для його автора, то новизна суб'єктивна і не має суспільного значення [Поляков 2004, с. 79].

Творчою задачею називають таку, яка або вся в цілому є новою (не знайома для суб'єкта), або ж, меншою мірою, містить значну новизну, що і зумовлює значні розумові зусилля, спеціальний пошук, знаходження нового способу її розв'язання.

Пояснюючи свою позицію з питань творчості, відомий психолог Л. Виготський зазначав, що *«творчою ми називаємо таку діяльність, яка створює щось нове, однаково, чи буде це створене творчою діяльністю будь-якою річчю зовнішнього світу або побудовою розуму або почуття, яке живе та виявляється тільки в самій людині»* [Друзь 1994, с. 5].

Творчі здібності особистості – це синтез її властивостей і рис характеру, які визначають ступінь їх відповідності вимогам певного виду навчально-творчої діяльності і які зумовлюють рівень результативності цієї діяльності. Творчі здібності самі по собі не гарантують творчих здобутків. Для їх

досягнення необхідний «двигун», який запустив би в роботу механізм мислення, тобто необхідні бажання і воля, потрібна «мотиваційна основа» [Друзь 1994, с. 7].

Педагогічна творчість займає особливе місце серед різних видів творчості, оскільки саме вона визначає вектори динамічного розвитку всіх творчих процесів людства. Носієм педагогічної творчості є вчитель, який стоїть біля витоків розвитку особистості кожної людини. Саме вчитель значною мірою супроводжує і надихає творчий розвиток людини у найбільш сензитивні до педагогічного впливу періоди її життя. Метою і результатом педагогічної творчості є творчий розвиток учнів, який передбачає поступове формування в учнів здатності до творчості – інтегральної якості особистості, що об'єднує спрямованість й мотиви, творчі вміння й психічні процеси, характерологічні якості особистості, які забезпечують людині успіх у творчості і піднімають діяльність людини до творчого рівня.

Природжені й набуті якості в людині нерозривно пов'язані і не підлягають чіткому розмежуванню. Для того, щоб природжена креативність особистості зреалізувалася у творчій продуктивній діяльності, необхідно не тільки забезпечити психолого-педагогічний супровід розвитку цієї креативності, а й цілеспрямований педагогічний вплив на особистість щодо формування тих «додаткових» якостей, які забезпечують її успіх у творчій діяльності. Саме тому такого важливого значення набуває оволодіння вчителем методиками діагностування творчих якостей учнів, без чого «побачити» рівень розвитку особливо творчих умінь і психічних процесів неможливо. Творчість також нерозривно пов'язана з почуттєвою сферою особистості. Без почуттів, емоційного піднесення, натхнення немає творчості. Тому педагогічна творчість сприяє розвитку почуттів учнів і має величезне значення для їх духовного і морального зростання.

Важливою для педагогіки є теза Демокріта (460–370 рр. до н.е.) про те, що людину формує передусім життєвий досвід. На його думку, виховання й навчання облагороджують людину, розвивають розум і роблять її щасливою,

тому обов'язок дорослих – дати можливість дітям учитися. Він обґрунтував принцип природовідповідності виховання, висловив думки про роль праці у навчанні дитини [Сисоєва 2006, с. 115].

А от Боецій (480–525 pp.) вважав, що найважливішим у навчанні є вироблення в людини певного напрямку мислення, дотримання в розумовій діяльності суворої дисципліни, яка допоможе засвоїти будь-який навчальний матеріал [Сисоєва 2006, с. 120].

М.О. Бердяєв розглядає творчість як *«потрясіння і підйом усього людського єства, спрямованого до іншого, вищого життя, до нового буття»*. На відмінність від матеріалістичного визначення творчості як процесу (часто колективного), християнська філософія стверджує, що творець-одинак і творчість носить не колективно-загальний, а індивідуально-особистісний характер. При цьому спрямований творчий акт має світовий, загальнолюдський характер [Сисоєва 2006, с. 117].

Велике значення для формування творчої особистості як свідомої суспільної істоти має те, що вона на кожному етапі свого розвитку посідає певне місце в доступній для неї системі суспільних відносин (у сім'ї, дитячому садку, школі, на виробництві), виконує дедалі складніші обов'язки. Розвиток особистості проходить низку стадій, кожна з яких характеризується певним способом життя, відповідною структурою психічної діяльності. Послідовна зміна цих етапів відбувається за властивими розвитку законами від нижчих до вищих сходинок життя. Кожна особистість проходить ці стадії по-різному, залежно від суспільних умов життя, але кожна попередня стадія готує наступну, попередній стан особистості перетворюється в новий, причому ці перетворення є незворотними.

Оскільки особистість – це системна якість індивіда, то творча особистість – це підсистема особистості, яка характеризується сукупністю творчих якостей індивіда, що забезпечують їй успіх у творчій діяльності [Поляков 2004, с. 80].

На формування творчої особистості впливають як загально-соціальні, так і конкретно-соціальні закономірності, зумовлені конкретно-історичними умовами суспільного розвитку, а процес становлення творчої особистості конкретного індивіда має свої специфічні закономірності: загально-соціальні, конкретно-соціальні, індивідуально-соціальні, що впливають на формування творчої особистості і виступають як загальне, особливе й одиничне. Творча особистість розвивається і формується у творчій діяльності та спілкуванні і характеризується ступенем соціально-активного включення в суспільні відносини [Мельник 2008, с. 30].

Творча особистість – це, з одного боку, суб'єкт творчих соціальних відносин і свідомої творчої діяльності, а з іншого – причина творчої діяльності та соціально-творчих значущих дій, що здійснюються в певному соціальному середовищі [Мельник 2008, с. 35].

Творчі можливості особистості проявляються в її творчій діяльності і відображають здатність особистості до нестандартних розв'язань стандартних завдань. За таких умов творчі можливості являють собою сукупність творчих якостей особистості, деякі з яких (творчі вміння, індивідуальні особливості психічних процесів) мають подвійну природу: з одного боку, вони природні, а з іншого визначаються умовами розвитку, навчання і виховання.

Підлітковий вік – вік між дитинством і дорослістю (від 11-12 до 16-18 років), який характеризується якісними змінами, пов'язаними зі статевим дозріванням і входженням у доросле життя. У цей період особа має підвищену збудливість. Провідна діяльність в підлітковому віці - це інтимно-особистісне спілкування з однолітками [Шамова 1989, с. 120].

Л. Виготський писав, що для підліткового віку характерні:

- 1) почуття дорослості;
- 2) формування «Ми» – концепції;
- 3) формування референтних груп [Шамова 1989, с. 113].

У спілкуванні дітей досить швидко складаються стосунки, в яких з'являються однолітки-лідери, і однолітки-ізгої. Спілкування з однолітками –

тверда школа соціальних відносин. Саме спілкування з однолітками вимагає високої емоційної напруги.

Література:

1. Друзь Б.Г. Грані колективної творчості / Б.Г. Друзь. // Початкова школа. 1994. №7. С. 4–7.
2. Мельник О.В. Ключові колективні творчі справи: Система виховної роботи середньої школи / О.В. Мельник // Позакласний час. Київ, 2008. №1–2. С 29–35.
3. Паламарчук В. Від творчої особистості до нових технологій навчання / В. Паламарчук, С. Рудаківська // Рідна школа. Київ, 1998. №2. С. 52–62.
4. Поляков С.С. Коллективное творческое дело / С.С. Поляков // Воспитательная работа в школе. Київ, 2004. №1. С. 79–84.
5. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості: підручник / С.О Сисоєва. Київ: Міленіум, 2006. 344 с.
6. Шамова Т.И. Активизация учения школьников / Т.И. Шамова. Москва : Просвещение, 1989. 134 с.